

УДК 336.76

Гарбар Ж.В.*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Вінницького фінансово-економічного університету***Гарбар В.А.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства і міжнародної економіки
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Охарактеризовано види діяльності банків на фондовому ринку України. Проведено аналіз вкладень банків у цінні папери. З'ясовано, що інвестиційний портфель банків останніми роками має тенденцію до зростання. Обґрунтовано можливість зростання активності банків на фондовому ринку.

Ключові слова: банк, фондовий ринок, цінні папери, інвестиційний портфель, емісійна діяльність, інвестиційна діяльність.

Гарбар Ж.В., Гарбар В.А. НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВ НА ФОНДОВОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ

Охарактеризованы виды деятельности банков на фондовом рынке Украины. Проведен анализ вложений банков в ценные бумаги. Выяснено, что инвестиционный портфель банков в последние годы имеет тенденцию к росту. Обоснована возможность роста активности банков на фондовом рынке.

Ключевые слова: банк, фондовый рынок, ценные бумаги, инвестиционный портфель, эмиссионная деятельность, инвестиционная деятельность.

Garbar Z.V., Garbar V.A. AREAS OF BANKS ON THE STOCK MARKET UKRAINE

Characterized activities of banks in the stock market of Ukraine. The analysis of banks' investments in securities. It was found investment portfolio of banks in recent years has tended to increase. The possibility of increased activity of banks in the stock market.

Keywords: bank, stock market, securities, investment portfolio, emission activities, investing activities.

Постановка проблеми. Процес функціонування та розвитку фондового ринку в Україні тісно пов'язаний з діяльністю банків, які є основними його інституційними учасниками і посідають вагоме місце в усіх сегментах фондового ринку. Роль банківських установ на фондовому ринку визначається їх можливостями залучати тимчасово вільні кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані фінансові ресурси для задоволення фінансових потреб реального сектору економіки. Зростання конкуренції у банківській діяльності, опанування сучасних технологій та створення нових банківських продуктів призводять до постійного розширення складу операцій комерційних банків та зростання їх загального обсягу на фінансових ринках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розробкою теоретико-методологічних питань розвитку банків – операторів фондового ринку України, останнім часом займається все більше вчених-економістів, серед яких: О. Вовчак, О. Воробйова, М. Діба, Б. Луців, Т. Майорова, С. Науменкова, Т. Пересада та ін. Разом з тим ціла низка питань, пов'язаних з банківськими операціями на фондовому ринку, потребує подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є з'ясування впливу банківських установ на функціонування фондового ринку та визначення можливих напрямів його подальшого розвитку за участю банків.

Виклад основного матеріалу. Банки є активними учасниками фондового ринку. Вони здійснюють діяльність на всіх сегментах фондового ринку (первинному і вторинному, національному і міжнародному, ринку державних і корпоративних цінних паперів, біржовому і позабіржовому) і з різними видами цінних паперів (пайовими, борговими, іпотечними, похідними). На фондовому ринку банки виконують функції основних та інфраструктурних учасників. Виступаючи у ролі торговців цінними

паперами й інфраструктурних учасників фондового ринку, банки здійснюють професійну діяльність.

На фондовому ринку банки здійснюють діяльність за кількома напрямками: по-перше, емісійну діяльність з метою формування і збільшення власного капіталу та залучення ресурсів для використання в активних операціях, зокрема емісія акцій, облігацій, векселів, депозитних та ощадних сертифікатів, по-друге, інвестиційну діяльність з метою одержання прибутків від діяльності з цінними паперами, для забезпечення участі у статутному капіталі інших підприємств та контролю над їх власністю, зокрема арбітражна дилерська діяльність, купівля акцій з метою утримання їх у своєму розпорядженні терміном більше ніж 1 рік, по-третє, професійну діяльність – клієнтські операції з метою одержання доходу у вигляді комісійних винагород від операцій з цінними паперами, у т. ч. андеррайтинг, брокерська діяльність, діяльність з управління цінними паперами, клірингова діяльність, депозитарна діяльність, діяльність з обслуговування клієнтських операцій з цінними паперами.

Емісійна діяльність банків включає операції з випуску (емісії) власних цінних паперів і їх первинного розміщення, а також операції з реалізації прав інвесторів, засвідчених емітованими банками цінними паперами. Банківські установи, як емітенти цінних паперів, передусім, зацікавлені в наявності ефективно функціонуючого фондового ринку, на якому здійснюється розміщення емітованих ними цінних паперів. Варто зазначити, що діяльність банків у ролі емітентів цінних паперів характеризується недостатньою активністю, хоча частка банків-емітентів на фондовому ринку України упродовж 2004–2013 рр. поступово зростає: з 7,7% у 2004 р. до 23,8% у 2014 р. (табл. 1).

Банківські установи України належать до емітентів, які зареєстрували найбільші обсяги емісії акцій та корпоративних облігацій. Так, у 2014 р. найбільшим емітентом за емісією акцій був ПАТ «Націо-

нальна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (обсяг емісії – 104609,58 млн грн з часткою у загальному обсязі емісії – 72,47%).

Серед найбільших емітентів корпоративних облігацій, зареєстрованих у 2014 р., був ПАТ «Альфа-Банк» – 3000 млн грн (частка в загальному обсязі емісії облігацій – 10,34%). Аналіз емісійної діяльності банків на фондовому ринку свідчить про те, що банки, як правило, здійснюють випуск акцій та корпоративних облігацій. Обсяг емісії похідних цінних паперів (деривативів) на вітчизняному фондовому ринку поки що незначний. Банки, мінімізуючи ризики у своїй діяльності, не здійснюють емісію похідних цінних паперів.

Запровадження регуляторних актів, спрямованих на встановлення чітких умов та вимог щодо реєстрації випусків опціонних сертифікатів, унормування процедури здійснення фондовими біржами клірингу та розрахунків за договорами щодо похідних цінних

паперів (деривативів), а також прийняття профільного законопроекту «Про деривативи» сприятиме пожевланню використання зазначених фінансових інструментів на фондовому ринку.

Інвестиційна діяльність банків передбачає вкладення власних та залучених фінансових ресурсів у фондові активи шляхом придбання відповідних цінних паперів на фондовому ринку від свого імені. Ці операції банк проводить з метою отримання прибутків від діяльності з цінними паперами (портфельні інвестиції) та для забезпечення участі у статутному капіталі інших підприємств та контролю над їхньою власністю (прямі інвестиції).

Результатом проведення інвестиційних операцій банку є формування портфельів цінних паперів різних видів. Залежно від мети придбання, характеристики цінного папера, можливості оцінювання за справедливою вартістю і строків зберігання в портфелі банку цінні папери поділяють на:

Таблиця 1

Обсяг зареєстрованих емісій цінних паперів банками в Україні, 2004–2014 рр.

Показники	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Обсяг зареєстрованих емісій цінних паперів, млн грн	39034	88075	104445	133250	153050	162680	95550	179170	107730	142030	204850
Обсяг акцій та облігацій, емітованих банками, млн грн	3020	10665	15994	45429	32786	60790	27991	49933	15519	28210	48714
Частка банків емітентів на фондовому ринку, %	7,7	12,1	15,3	34,1	21,4	37,4	29,3	27,9	14,1	19,9	23,8

Складено автором за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua> [1]

Таблиця 2

Обсяг та структура цінних паперів в інвестиційному портфелі банків в Україні за видами портфельів, 2004–2014 рр.

Показники	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Обсяг цінних паперів, млн грн											
Цінні папери, крім акцій, у т. ч. :	5972	8035	9548	15200	28134	30086	68925	75926	88854	127734	143031
у торговому портфелі	73	224	1624	2416	2667	1081	6129	9535	15316	8695	21994
у портфелі на продаж	3702	5230	5444	9283	22598	24324	54163	57606	70198	116247	118652
у портфелі до погашення	2197	2582	2481	3500	2869	4681	8633	8785	3340	2792	2384
Акції, у т. ч.:	2247	3580	4109	6478	6575	4640	5440	5984	6948	7411	7240
у торговому портфелі	33	476	2202	3554	3038	1518	1402	1737	1643	1893	1180
у портфелі на продаж	2036	2836	1373	1686	2038	1807	2461	2315	2985	2752	2842
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	177	268	535	1238	1499	1314	1577	1932	2320	2766	3219
Всього вкладень у цінні папери	8219	11615	13657	21678	34709	34726	74365	81910	95802	135145	150271
Структура, %											
Цінні папери, крім акцій, у т. ч. :	72,7	69,2	69,9	70,1	81,1	86,6	92,7	92,7	92,7	94,5	95,2
у торговому портфелі	0,9	1,9	11,9	11,1	7,7	3,1	8,2	11,6	16,0	6,4	14,6
у портфелі на продаж	45,0	45,0	39,9	42,8	65,1	70,0	72,8	70,3	73,3	86,0	79,0
у портфелі до погашення	26,7	22,2	18,2	16,1	8,3	13,5	11,6	10,7	3,5	2,1	1,6
Акції, у т. ч.:	27,3	30,8	30,1	29,9	18,9	13,4	7,3	7,3	7,3	5,5	4,8
у торговому портфелі	0,4	4,1	16,1	16,4	8,8	4,4	1,9	2,1	1,7	1,4	0,8
у портфелі на продаж	24,8	24,4	10,1	7,8	5,9	5,2	3,3	2,8	3,1	2,0	1,9
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	2,2	2,3	3,9	5,7	4,3	3,8	2,1	2,4	2,4	2,0	2,1

Складено автором за даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua> [3]

- цінні папери у торговому портфелі – придбані із наміром їх подальшого перепродажу в найближчий час з метою отримання прибутку у результаті короткострокових коливань їх ціни (або дилерської маржі);

- цінні папери в портфелі на продаж – враховуються акції, інші цінні папери з нефіксованим прибутком та боргові цінні папери, які банк не має наміру або змоги тримати до строку погашення;

- цінні папери в портфелі до погашення – враховуються боргові цінні папери, які банк придбав з наміром утримувати їх до строку погашення з метою отримання процентного доходу;

- інвестиції в асоційовані та дочірні компанії – належать акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком емітентів, які придбані з метою формування істотної участі у діяльності компанії для управління та відповідають визначенням асоційованої (10% голосів) або дочірньої компанії (50%).

Придбання цінних паперів для формування портфелів здійснюється банком за допомогою арбітражної дилерської діяльності, пов'язаної з виконанням угод купівлі-продажу цінних паперів від свого імені та за свій рахунок шляхом виставлення власних цін купівлі-продажу із зобов'язанням їх купівлі або продажу за заявленими цінами, а також шляхом прямої купівлі акцій з метою утримання їх у своєму розподіленні терміном більше ніж 1 рік.

Банки інвестують кошти у цінні папери, маючи при цьому різні цілі: розширення доходної бази за рахунок

зростання вартості цінних паперів, одержання прибутку у формі процентів, дивідендів, дисконту, курсової різниці від перепродажу цінних паперів; підтримка ліквідності банку шляхом створення вторинних резервів у формі високоліквідних цінних паперів (інструментів грошового ринку), які у разі необхідності легко можна реалізувати або використати як заставу при позичанні коштів; забезпечення диверсифікації банківських операцій з метою мінімізації банківських ризиків і стабілізації доходів; формування контрольного пакета цінних паперів і участь в управлінні діяльністю об'єкта інвестування; розширення клієнтської бази, забезпечення присутності банку на динамічних ринках. Цілі інвестиційної діяльності визначають форму інвестицій у цінні папери.

Обсяги інвестиційних операцій банківських установ на фондовому ринку України залишаються незначними. Стратегія банків щодо формування портфелів цінних паперів відзначається консерватизмом з використанням таких принципів як максимальна реалізація потенційних можливостей фондового ринку стосовно мобілізації і розміщення фінансових ресурсів банку, створення необхідних умов для реалізації інтересів банку та забезпечення захисту його майнових прав, забезпечення функціонування ефектної системи внутрішнього регулювання та контролю. Застосовуючи таку політику стосовно управління портфелем цінних паперів, банки практично не зазнають негативних наслідків зниження показників

діяльності фондового ринку, оскільки найбільшу частку у портфелі займають високоліквідні і низькоризикові державні цінні папери [2, с. 311].

Упродовж 2004–2014 рр. спостерігається стала динаміка зростання обсягів цінних паперів в інвестиційному портфелі банків – на 142052 млн грн, або у 17,3 рази.

Найбільшими темпами зростали обсяги портфелі цінних паперів, окрім акцій. В інвестиційному портфелі цінних паперів банків частка вкладень у цінні папери, крім акцій, становила у 2014 р. 95,2%, частка вкладень в акції – 4,8% (табл. 2).

У структурі портфеля цінних паперів, крім акцій, переважають цінні папери на продаж. Їхня частка у 2014 р. становила 82,9%, і порівняно з 2004 р. зросла на 20,9%.

Частка цінних паперів у портфелі до погашення скоротилася на 35,1% з 36,8% у 2004 р. до 1,7% у 2014 р. (рис. 1).

Акції займають незначну частку в інвестиційному портфелі банків: їх частка у 2014 р. становила лише 4,8% та порівняно з 2004 р. зменшилася на 22,5%. Структурно портфель акцій банків у 2014 р. складається із портфеля на продаж – 39,2%; торгового портфеля – 16,3% та портфеля інвестицій у асоційовані та дочірні компанії – 44,5% (рис. 2).

Банківський інвестиційний портфель за емітентами складається з цінних паперів, що випущені державою (центральними та місцевими органами влади), цінних паперів нефінансових, фінансових, депозит-

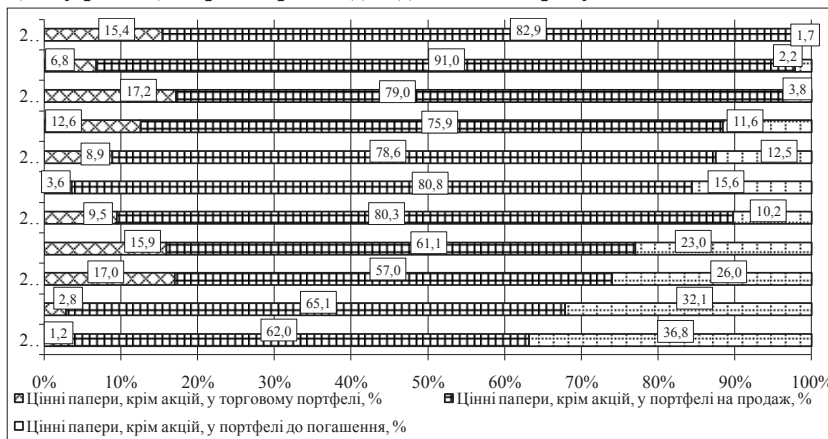

Рис. 1. Структура портфеля цінних паперів, крім акцій, в банках в Україні, 2004–2014 рр.

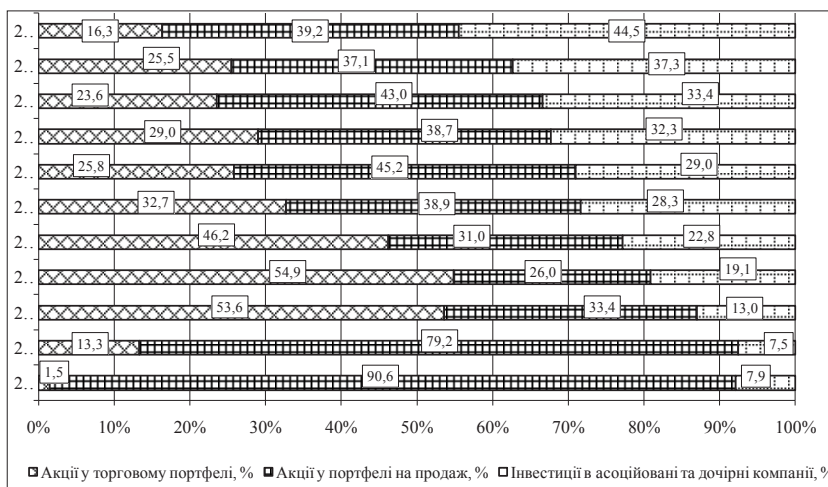

Рис. 2. Структура портфеля акцій в банках в Україні, 2004–2014 рр.

них корпорацій та нерезидентів. За секторами найбільшу частку у 2014 р. займали державні цінні папери – 72,4%. Упродовж 2005–2014 рр. боргові цінні папери, випущені державними органами влади, у портфелі банків мали сталу динаміку зростання, їхні обсяги зросли у 29,1 рази.

Зазначимо, що обсяги боргових цінних паперів центральних державних органів зросли у 30,3 рази,

а обсяги боргових цінних паперів місцевих органів влади – у 16,1 рази (табл. 3).

Протягом аналізованого періоду відбулося зростання обсягу вкладів банків у державні цінні папери у порівнянні з сукупними вкладеннями у цінні папери. У 2005 р. банківські вкладення у державні боргові інструменти становили 30,4% від загальних вкладень у цінні папери, а у 2014 р. – вже 72,4%.

Таблиця 3

Обсяг та структура цінних паперів в інвестиційному портфелі банків в Україні за емітентами, 2005–2014 рр.

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Обсяг цінних паперів, млн грн										
Цінні папери, крім акцій, у портфелі банків, у т. ч. :	8035	9548	15200	28134	30086	68925	75926	88854	127734	143031
сектор загального державного управління:	3656	4556	6252	17402	20897	58085	60702	66737	93951	109916
– центральні органи державного управління	3344	4198	5800	16926	20224	57496	60128	61164	88091	104574
– регіональні та місцеві органи	312	358	452	476	673	589	574	5573	5860	5342
нефінансові корпорації:	3885	4458	7426	8033	6919	8564	13645	20258	30720	27551
інші фінансові корпорації:	470	524	1513	2699	2270	2276	1579	1859	3062	5564
– страхові компанії та НПФ	0	104	177	194	179	169	313	187	194	154
– інші фінансові посередники	0	421	1336	2505	2091	2107	1266	1671	2868	5410
Цінні папери, крім акцій, у портфелі інших депозитних корпорацій	412	795	4443	3009	1547	1082	2383	2336	2610	1091
Цінні папери, крім акцій, у портфелі нерезидентів	4	4	50	412	372	422	186	186	74	453
Акції в портфелі банків та інші форми участі в капіталі, у т. ч.:	3580	4109	6478	6575	4640	5440	5984	6948	7411	7240
– нефінансові корпорації	2911	2688	3215	2605	2054	1956	2042	2420	2929	2504
– інші фінансові корпорації	505	1022	2434	2906	1586	2250	2647	2717	2213	1404
– інші депозитні корпорації	37	242	281	435	10	9	9	9	330	331
– нерезиденти	128	157	548	629	989	1225	1286	1802	1938	3002
Всього вкладень у цінні папери	12031	14456	23171	34709	38130	76284	83414	98371	137829	151815
Структура, %										
Цінні папери, крім акцій, у портфелі банків, у т. ч. :	66,8	66,0	65,6	81,1	78,9	90,4	91,0	90,3	92,7	94,2
сектор загального державного управління:	30,4	31,5	27,0	50,1	54,8	76,1	72,8	67,8	68,2	72,4
– центральні органи державного управління	27,8	29,0	25,0	48,8	53,0	75,4	72,1	62,2	63,9	68,9
– регіональні та місцеві органи	2,6	2,5	2,0	1,4	1,8	0,8	0,7	5,7	4,3	3,5
нефінансові корпорації:	32,3	30,8	32,0	23,1	18,1	11,2	16,4	20,6	22,3	18,1
інші фінансові корпорації:	3,9	3,6	6,5	7,8	6,0	3,0	1,9	1,9	2,2	3,7
– страхові компанії та НПФ	-	0,7	0,8	0,6	0,5	0,2	0,4	0,2	0,1	0,1
– інші фінансові посередники	0,0	2,9	5,8	7,2	5,5	2,8	1,5	1,7	2,1	3,6
Цінні папери, крім акцій, у портфелі інших депозитних корпорацій	3,4	5,5	19,2	8,7	4,1	1,4	2,9	2,4	1,9	0,7
Цінні папери, крім акцій, у портфелі нерезидентів	0,03	0,03	0,2	1,2	1,0	0,6	0,2	0,2	0,1	0,3
Акції в портфелі банків та інші форми участі в капіталі, у т. ч.:	29,8	28,4	28,0	18,9	12,2	7,1	7,2	7,1	5,4	4,8
– нефінансові корпорації	24,2	18,6	13,9	7,5	5,4	2,6	2,4	2,5	2,1	1,6
– інші фінансові корпорації	4,2	7,1	10,5	8,4	4,2	2,9	3,2	2,8	1,6	0,9
– інші депозитні корпорації	0,3	1,7	1,2	1,3	0,03	0,01	0,01	0,01	0,2	0,2
– нерезиденти	1,1	1,1	2,4	1,8	2,6	1,6	1,5	1,8	1,4	2,0
Усього вкладень у цінні папери	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Складено автором за даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua> [3]

Найбільшу частку вагу в акційному портфелі банків у 2014 р. займали акції нерезидентів – 41,4% та акції реального сектора – 34,6%. Частка акцій фінансових установ становить 19,4%. Пайова участь банків у капіталі інших депозитних корпорацій незначна (рис. 3).

Важливим видом діяльності банків на фондовому ринку є торгівля цінними паперами від свого імені та від імені клієнтів. Розглядаючи банки як професійних учасників фондового ринку України, варто зазначити, що лише вони уповноважені торгувати цінними паперами власного випуску. Крім того, на відміну від більшості торговців, банківські установи є економічно незалежними учасниками фінансового ринку, які самостійно приймають рішення щодо інвестування коштів.

Професійна діяльність банків з торгівлі цінними паперами включає: брокерську діяльність, дилерську діяльність, андеррайтинг, діяльність з управління цінними паперами.

Комерційні банки як торговці цінними паперами здійснюють операції, як правило, з державними облігаціями України, акціями, ощадними (депозитними) сертифікатами, векселями, корпоративними облігаціями. У 2014 р. обсяг виконаних договорів торговців цінними паперами становив 1677,0 млрд грн, що перевищує обсяг виконаних договорів у 2004 р. на 1812,6 млрд грн, або в 6,3 рази. Варто зазначити, що частка банків у загальному обсязі виконаних договорів у 2013 р. становила 41,6% (табл. 4).

Депозитарна діяльність банківських установ пов'язана з розширенням надання ними послуг як учасників депозитарної системи для максимального задоволення потреб клієнта.

Перспективним напрямом діяльності банків на фондовому ринку стає надання послуг андеррайтера та фінансове консультування компаній, які виходять на ринок з метою розміщення власних цінних паперів.

Андеррайтинг діяльність передбачає здійснення банківськими установами також таких заходів: проведення економічного обґрунтування емісії цінних паперів; аналіз ринку щодо попиту на основні види цінних паперів і визначення найбільш прийнятної інструменту з точки зору цілей емітента, його фінансового стану і кон'юнктури ринку; підготовка та подання документів для реєстрації у Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, а також ширше розкриття інформації про емітента для потенційних інвесторів шляхом розробки інвестиційного меморандуму; забезпечення ліквідності фондових інструментів під час і після їхнього розміщення шляхом підтримки двосторонніх котирувань купівлі-продажу на фондових біржах.

Беручи участь у розміщенні цінних паперів як андеррайтера, банки отримують доступ до «цікавих» цінних паперів та гарантію стабільного доходу. Комісійна винагорода андеррайтерів становить 0,1-0,5% від обсягу випуску. Наразі в Україні послуги з організації розміщення цінних паперів надаються лише щодо облігацій і цей ринок майже повністю контролюється банками. За даними експертів частка випусків облігацій, розміщених банками-андеррайтерами, перевищує 70%. Кількість банків-андеррайтерів в Україні збільшується із року в рік. Важливою перевагою банків при виконанні ними функцій андеррайтерів є володіння значними кредитними ресурсами, що дозволяє викуповувати непогашену частину випуску облігацій із наступним їх розміщенням на вторинному ринку (андеррайтинг «на базі твердих зобов'язань»)

[4, с. 24-25]. Крім банків, андеррайтингові послуги надають фінансові компанії. Їх клієнтами стають відносно невеликі компанії з обсягом облігаційних запозичень від 5 до 20 млн. грн. [5, с. 163].

Вдосконалення законодавства щодо регулювання андеррайтингової діяльності сприятиме підвищенню ефективності залучення інвестицій, мінімізації ризиків та посилить конкуренцію на фондовому ринку.

Банки в своїй діяльності на фондовому ринку намагаються впроваджувати нові види фінансових послуг, у тому числі пов'язані з набуттям чинності Закону України «Про акціонерні товариства»: управління цінними паперами та коштами клієн-

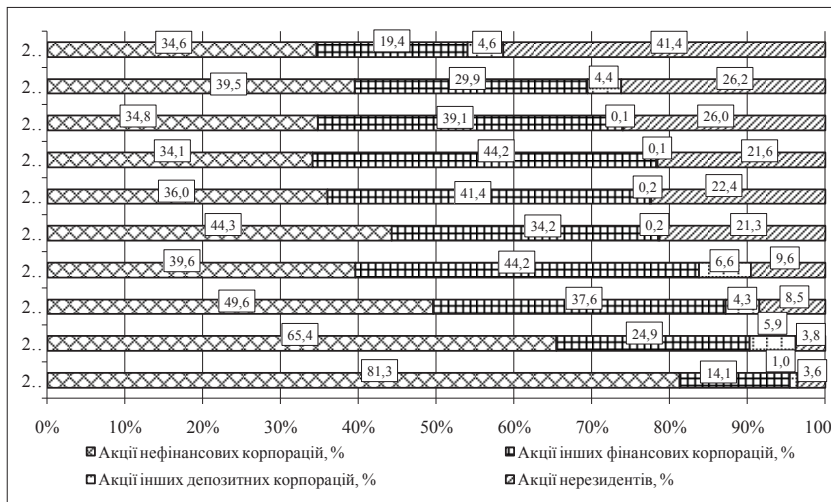

Рис. 3. Структура портфеля акцій за емітентами в банках в Україні, 2005–2014 рр.

Обсяг договорів виконаних торговцями цінних паперів в Україні, 2004–2014 рр.

Таблиця 4

Показники	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Загальний обсяг договорів, виконаних торговцями цінними паперами, млрд грн	321,3	403,8	492,8	754,3	883,4	1067,3	1537,8	2171,1	2530,9	1677,0	2133,9
Обсяг договорів, виконаних банками, млрд грн	70,9	130,0	151,0	275,8	301,0	342,9	381,7	1003,0	1128,8	704,3	887,7
Частка банків у загальному обсязі договорів, виконаних торговцями цінними паперами, млрд грн	22,1	32,2	30,6	36,6	34,1	32,1	24,8	46,2	44,6	42,0	41,6

Складено автором за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua> [1]

тів; послуги маркет-мейкера; брокерські послуги на біржовому «ринку заявок»; депозитарне обслуговування угод на біржовому «ринку заявок»; послуги керуючого рахунком у цінних паперах; переведення акцій у бездокументарну форму існування; включення акцій публічних акціонерних товариств у лістинг фондових бірж та підтримка лістингу; консалтингові послуги з впровадження та виконання норм Закону України «Про акціонерні товариства» тощо.

Висновки. Комерційні банки України відіграють провідну роль на фондовому ринку країни. Виявлені у ході проведеного дослідження тенденції вказують на очевидність і неминучість процесу поглиблення значущості банків у становленні повноцінного, багато-секторного вітчизняного фондового ринку. Вирішення питань сприяння цьому процесу лежить не тільки у площині самоорганізації форм та обсягів діяльності банків, а й в активній правовій, фінансовій та організаційній підтримці відповідними державними інститутами. Подальшому розвитку фондового ринку та активізації діяльності банків на ньому будуть сприяти такі заходи: розвиток організованої торгівлі цінними папе-

рами та підвищення ступеня прозорості укладання угод на фондовому ринку; формування розвиненого ринку державних цінних паперів; створення умов для здійснення випусків середньо- та довгострокових муніципальних боргових цінних паперів; забезпечення формування цивілізованого іпотечного ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua>.
2. Рудалева Л.В. Аналіз діяльності банків на фондовому ринку України в процесі модернізації національної економіки / Л.В. Рудалева // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2013. – Вип. 2. – С. 306-315.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Брус С.І. Банки на фондовому ринку України : зміна інвестиційних пріоритетів / С.І. Брус // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 4. – С. 86-96.
5. Метлушко О. Застосування андеррайтингу у банківській практиці / О. Метлушко // Світ фінансів. – 2009. – Вип. 3. – С. 160-165.

УДК 336.647.2

Грицино О.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

УПРАВЛІННЯ РЕЗЕРВНИМ КАПІТАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У статті розглянуто формування резервного капіталу підприємствами України та досліджено основні проблемні питання управління резервним капіталом. Розглянуто механізм використання резервного капіталу та наведені статистичні дані, які підтверджують необхідність управління цим видом капіталу господарськими товариствами України. Здійснено аналіз законодавчого регулювання резервним капіталом та внесено пропозиції щодо стимулювання підприємств України на створення резервного капіталу.

Ключові слова: резервний капітал, страховий капітал, мінімальний розмір резервного капіталу, мінімальні відрахування до резервного капіталу, напрями використання резервного капіталу.

Грицино Е.Н. УПРАВЛЕНИЕ РЕЗЕРВНЫМ КАПИТАЛОМ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ

В статье рассмотрено формирование резервного капитала предприятиями Украины и исследованы основные проблемные вопросы управления резервным капиталом. Рассмотрены механизм использования резервного капитала и приведены статистические данные, подтверждающие необходимость управления этим видом капитала хозяйственными обществами Украины. Осуществлен анализ законодательного регулирования резервным капиталом и внесены предложения по стимулированию предприятий Украины на создание резервного капитала.

Ключевые слова: резервный капитал, страховой капитал, минимальный размер резервного капитала, минимальные отчисления резервным капиталом, направления использования резервного капитала.

Gritsino O.M. MANAGING CAPITAL RESERVE IN THE UKRAINE

The article deals with the formation of reserve capital enterprises Ukraine and investigated the main problems the management of reserve capital. The mechanism of the use of reserve funds and are statistics that confirm the need to manage this type of capital logistic companies Ukraine. The analysis of legislative regulation of capital reserve and submitted proposals to stimulate the creation of enterprises Ukraine reserve capital.

Keywords: reserve capital, minimum reserve capital, minimum allocations to reserve capital, uses of reserve capital.

Постановка проблеми. Усі види резервного капіталу створюються з метою покриття збитків або будь-яких втрат підприємства. Це робить управління цим видом капіталу одним із найактуальніших питань при прийнятті фінансово-економічних рішень особливо в умовах кризових явищ. Проте створити джерело покриття збитків можна тільки в прибуткові періоди діяльності підприємства. Це говорить про необхідність створення засад управ-

ління резервним капіталом вже з самого початку життєвого циклу підприємства.

Цей вид капіталу займає невелику частку власного капіталу підприємств України і з першого погляду управління ним не відносять до першорядних питань управління капіталом. Це обумовлює незначний інтерес до резервного капіталу в економічній літературі і фінансовому законодавстві України. Саме тому ґрунтовні дослідження